

ФОРМУВАННЯ ДУХОВНОСТІ ОСОБИСТОСТІ ЗАСОВАМИ РЕЛІГІЙНОГО МИСТЕЦТВА

Рогова Елена Георгиевна

заведуючий кафедрой філософії образования Днепропетровського обласного інститута послєдипломного педагогического образования; кандидат философских наук, доцент (г. Днепропетровск, Украина)

Стрімке прискорення темпів життя, соціокультурні зміни у всьому світі, збільшення різноманітності впливу інформаційних каналів, все це сьогодні формує навколо дитини не завжди сприятливе, а іноді й агресивне у ставленні до неї середовище, а індустрія розваг робить руйнівний вплив на психіку дітей, їх моральність і духовний світ. Сьогодні ми бачимо стійкі несприятливі тенденції: зникли звичні іграшки, доброзичливі образи зі світу дитинства, на яких виросло не одне покоління. Ми часто не можемо відповісти на питання: чому діти зростають бездушними, жорстокими? Чому ігри в Бетмена, Людину-павука займають головне місце в житті сучасних хлопчиків, майже усунулись ігри у доньки-матері у дівчат?

У зв'язку з цим гостро відчувається необхідність філософсько-освітнього осмислення проблематики формування духовного світу дитини з наймолодшого віку, бо зерна духовності закладаються в самому ранньому віці. І тому перед нами постає складна проблема, як допомогти духовному становленню дітей в швидко мінливому й часто недоброзичливому світі?

Неабияке значення в цьому процесі духовного становлення особистості завжди мало мистецтво, завдячуючи значному арсеналу специфічних засобів, які впливають на найінтимніші і найособистіші складові душі. А релігійно значущі аспекти в художньому творі, будучи органічно вплетеними в тканину живих, наочних художніх образів, впливають на свідомість людини, а особливо дитини непомітно, як на розум, так і на почуття. Характеризуючи цей феномен, Ф.М. Достоєвський відзначив, що в процесі спілкування з мистецтвом художні враження "поступово нагромаджуючись, пробивають з розвитком серцеву кору, проникають у серце, в його сутність, і формують людину" [2]. Передаючи дитині духовно-ціннісний конкретно почуттєвий досвід, мистецтво використовує феномен емоційної пам'яті людини, яка в багато разів сильніша за раціональну. Емоційна пам'ять надзвичайно стійка і формується як "пам'ять серця" без будь-якого заучування. Саме тому науковцями доведено тісний зв'язок між прихильністю людини до мистецтва і сформованістю її ідейно-моральних позицій.

Слід підкреслити, що засвоєнню мистецьких творів властивий не негайний результат: коли дитина опановує художні цінності, неможливо відчуті віддачу одразу ж, оскільки накопичення особистістю духовного потенціалу відбувається поступово. Але рано чи пізно прихований вплив мистецтва обов'язково виявляється в духовному розвитку, а через нього і в зростанні ефективності діяльності дитини.

Художня культура, як провідник мистецтва до сфери виховання, очевидно, не зможе вирішувати своє основне завдання при незабезпеченні для цього

відповідних умов. Передусім, діти мають прилучатись до художньої культури вищого гатунку, значного змістовного рівня, і освітяни покликані всебічно цьому сприяти. Виконання цієї умови передбачає аналіз проблеми визначення “якості” запропонованих дітям творів мистецтва: спектаклів, концертів, кінофільмів, вистав, літературних і музичних творів, зображень, яка залежить від естетичного і ціннісного сенсу твору мистецтва.

Слід сказати, що значна частина батьків, практично не знайома з мистецтвом духовного змісту. Поступово втрачається культура читання, що особливо помітно серед дітей; відходять на задній план класика, цілі пласти народної творчості. Духовна музика мало кого цікавить. І тут маємо нагадати, що велика трагедія народу, коли він помирає від посухи, голоду, злиднів, економічної кризи. У стократ більша трагедія народу, коли він заживо помирає, збайдужівши до власних духовних надбань.

Що ж робити, нарешті, з глухотою до справжнього мистецтва, орієнтацією значної частини дітей виключно на зразки досить сумнівної культури? Пробуджувати в дитині творця, який бажає і вміє творити за законами краси, – ця функція мистецтва має зростати в сучасних навчально-виховних закладах. Але слід зауважити, що цінності, запропоновані в мистецтвознавчій освіті, різноманітні, а іноді й мінливі. З цього приводу досить цікавим є зауваження Д. Бурлаки [1] про те, що далеко не завжди людина, культурно ідентифікуючи себе, стає духовно багатішою особистістю, оскільки вона вибирає цінності з культури, як із самодостатньої системи, що не завжди орієнтується на Абсолютні, перевірені часом цінності (світське розуміння духовності) або на Бога (релігійне розуміння духовності). У зв'язку із цим необхідно підвищити роль релігійного чинника в засвоєнні культурних надбань. Завдяки красі й позитивному естетичному почуттю, викликаному саме цим чинником, діти часто стають схильними до добра ще раніше, ніж його ідея стає сприйнятою свідомістю.

Отже, у формуванні духовно-ціннісної сфери особистості пріоритетним вважаємо саме релігійне мистецтво. Процес формування духовно-етичних цінностей засобами релігійного мистецтва – тривалий, швидкого результату бути не може, але та робота, яка має проводитись вихователями, допоможе заронити в душу дитини ті золоті зернята духовності, які принесуть безцінний врожай – духовну особистість.

Література

1. Бурлака, Д. К. Ценностно-культурологическая модель гуманитарного образования как методология духовно-нравственного воспитания личности / Д. К. Бурлака // Вестник Русской христианской гуманитарной академии 2010. Том 11. Вып. 3. – СПб. : Изд-во РХГА, — 2010. – С. 206–219. – Режим доступа: http://sites.google.com/site/nwrao2009/pauka-i-praktika/zasedanieburoprezidiuma_raq/spravka.doc.
2. Ф. М. Достоевский в воспоминаниях современников : в 2 т. / ред. В. В. Григоренко [и др.] ; сост. А. Долинин. – М. : Художественная литература, 1964. – (Серия литературных мемуаров). Т. 1. – 1964. – 439 с. – Режим доступа: http://az.lib.ru/d/dostoevskij_f_m/text_0580.shtml